

реформи (1984 р.); 3) уведення лікарсько-педагогічного контролю за фізичним розвитком та станом здоров'я школярів; 4) піднесення ролі фізичного виховання; 5) впровадження концепції особистісно орієнтованого підходу у вихованні як теоретичної основи для розробки питань формування особистості і здорового способу життя школярів, зокрема.

Висновки. Таким чином, з у період 30-х років та до кінця 80-х років ХХ ст. проблема зміцнення та збереження здоров'я підростаючого покоління актуалізувалася на державному рівні. Зусиллями вчених (медиків, психологів, педагогів) було окреслено методологічні основи вітчизняної теорії і практики формування здорового способу життя. Водночас відсутність системності поглядів до окресленої проблеми, значний розрив між декларованими принципами та їх практичним упровадженням в межах радянської освітньої системи спонукало педагогів-практиків до пошуків шляхів перебудови системи формування здорового способу життя, виведення її за рамки суто гігієнічного та фізичного виховання.

Список використаних джерел:

1. Здоровье для всех к 2000 году. Глобальная стратегия // Материалы ВОЗ при ООН. – Женева, 1981. – 72 с.
2. Керівні матеріали про школу. – К.: Радянська школа, 1962. – 44 с.
3. Примерное содержание воспитания школьников. Рекомендации по организации системы воспитательной работы общеобразовательной школы / [Под ред. И.С. Марьенко]. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М. : Просвещение, 1976. – 143 с.
4. Сухомлинский В.А. Павлышская средняя школа / Василий Александрович Сухомлинский. – М. : Просвещение, 1969. – 400 с.
5. Сухомлинський В. О. Здоров'я, здоров'я і ще раз здоров'я: / Володимир Олександрович Сухомлинський // Вибрані твори : у 5 т. – Т.1. – К. : Радянська школа, 1976. – С. 103–111.
6. Шиян Е. І. Освітня політика з питань здорового способу життя молоді у другій половині ХХ століття [Електронний ресурс] / Е. І. Шиян // Державне управління : Теорія та практика. – 2007. – №2(6). – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/DUTP/2007>.

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ФУТЗАЛУ В УКРАЇНІ

Завгородня С. А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Постанова проблеми. Розвиток жіночого футболу в Україні набуває популярності, але разом із вагомими здобутками спортсменок на міжнародній арені, теоретико-методичні аспекти підготовки дівчат футзалісток розроблені не достатньо. Зокрема, залишилися без уваги

аспекти розвитку жіночого футзалу в Україні. Окремі дослідження розвитку чоловічого міні-футболу в Україні в період з 1997 по 2000 роки здійснив І. Якимішин (2009); теоретичні і методичні засади побудови навчально-тренувальних занять з футзалу з урахуванням їх змісту та спрямованості вивчали: Г. Лисенчук, В. Соломонко, В. Левчук, Г. Максименко тощо; аспекти розвитку технічних елементів в контексті вдосконалення технічної підготовки у футзалі стали предметом дослідження учених: Г. Лисенчука, С. Андреева, Б. Без'язичного, В. Соломонко, В. Левчук, Д. Випрікова [1]. Грунтовні дослідження обґрунтування функцій управління і регуляції фізичними можливостями та технічною майстерністю спортсменок у футзалі здійснили Є. Шаповал, С. Новік (2018) [2]. Незважаючи на стрімкі темпи розвитку і підвищення інтересу до жіночого футзалу, в Україні практично відсутні наукові праці присвячені новітній історії становлення жіночого футзалу, що в свою чергу негативно впливає на вирішення питань, пов'язаних із вдосконаленням процесу підготовки.

Мета дослідження – здійснити аналіз спеціальної літератури й з'ясувати вагомі історичні дати розвитку жіночого футзалу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Футзал (від порт. futebol de salão та ісп. fútbol sala «зальний футбол») – командна спортивна гра з м'ячем у залі за участю двох команд: 5 гравців у кожній, один з них воротар, мета якої забити м'яч у ворота суперника будь-якою частиною тіла, окрім рук [1].

Жіночий футзал в Україні розпочинає свою історію в кінці 80-х років ХХ ст. У той час активно грати у футзал почала команда «Буковинка» з м. Чернівці під керівництвом тренера С. Ягодкіна. Саме тому, в 1993 році, перший турнір з жіночого футзалу було проведено у Чернівцях. Це стало поштовхом до проведення офіційних Всеукраїнських змагань з цього виду спорту серед жіночих команд [3; 5].

Так, дебютну Першість було проведено в 1995 р., в ній взяло участь 7 команд. Місця у Першості розподілилися так: 1. «Ніка» м. Полтава; 2. «Уніспорт» м. Київ; 3. «Мінора» м. Черкаси; 4. «Донтекс» м. Донецьк; 5. «Радосінь» м. Київ; 6. «Авіатор» м. Київ; 7. «Біличанка» селище міського типу Коцюбинське, Київська обл. [3-5].

У 1997 році Україна вперше взяла участь у міжнародному турнірі з футзалу серед жіночих збірних команд. Цей турнір було організовано в Іспанії м. Аліканте у 1997 р. У ньому взяло участь 4 команди: збірна Іспанії, збірна Португалії, збірна Росії та збірна України. Команда збірної України мала гравців з ФК «Ніка» м. Полтава та СК «Мінора» м. Черкаси. У цьому ж році, за рішенням Виконкому Федерації футболу України, жіночий футзал підпорядкували комітету жіночого футболу, який очолював С. Качкаров. Під його патронажем було успішно

проведено 4-й, 5-й та 6-й Чемпіонати України та Кубок України 1998, 1999 рр.

У 2000 році, за ініціативи керівників жіночих футзальних клубів, жіночий футзал було підпорядковано Асоціації міні-футболу (футзалу) України. У структурі Асоціації було створено Комітет жіночого футзалу, який очолив В. Завальний.

У 2012 році збірна України з жіночого футзалу, під керівництвом В. Колока, взяла участь у першому неофіційному Чемпіонаті Світу, на якому вдалося зайняти 5-те місце і відзначитися декількома рекордами: найшвидший гол (Юлія Тітова на 36-й секунді матчу з Малайзією), найбільше голів, забитих одним гравцем (Анна Шульга відзначилася 5 разів у матчі з Малайзією), найбільша перемога за всю історію проведення жіночих чемпіонатів світу з футзалу (перемога над збірною Малайзії 17-0). Також збірна України отримала приз «Найкраща команда Fair-play» – українські футзалістки не отримали жодного попередження на турнірі [2-4]. У період 2000-2015 років найуспішнішими клубами з жіночого футзалу стали «Ніка-ПНПУ» та «Біличанка-НПУ».

У 2015 році в АФУ було розроблено та затверджено Міністерством молоді та спорту України навчальну програму з футзалу для ДЮСШ [4]. Це стало підставою для встановлення тренерських ставок, відкриття відділень і секцій з футзалу при різних ДЮСШ. Зокрема, у 2016 році в Україні було відкрито понад 20 відділень з футзалу при ДЮСШ. Також, було суттєво реформовано систему проведення дитячо-юнацьких змагань, підвищилася кількість команд-учасниць, упроваджено систему навчання футзальних тренерів за дипломами «С» та «В», організовано навчальні курси для тренерів та арбітрів, налагоджено конструктивну співпрацю з Міністерством молоді та спорту України, Міністерством освіти і науки України, Спортивним комітетом України.

У цей період значно підвищено рівень медійної складової. Нині Асоціація з жіночого футзалу України представлена у трьох соціальних мережах, а відвідування сайту досягає майже 100 000 відвідувачів на місяць. Крім цього, почали здійснюватися трансляції матчів з футзалу на телебаченні [3; 4].

У 2015 році, на 76 році життя, помер тренер і наставник жіночого футзального клубу «Ніка-ПНПУ» Полтава – Сергій Ягодкін, який був засновником жіночого футзалу в Україні, зокрема у Полтаві. Починаючи з 1995 року під його керівництвом полтавчанки завоювали 10 чемпіонських звань, п'ятиразово ставали володарями Кубка України та багаторазовими призерами міжнародних змагань [3]. У тому ж році спонсором колективу «Ніка-ПНПУ» став Полтавський завод медичного скла, що стало причиною зміни назви клубу на «ПЗМС». Головним тренером став М. Кудецький.

Загалом, у сезоні 2015–2016 років учасниками Вищої ліги Чемпіонату України з-поміж жіночих команд було 6 колективів: «ІМС-НУХТ» Київ, «Біличанка-НПУ» Ірпінь, «ПЗМС» Полтава, «Злагода» Дніпропетровськ, «СумДУ-УАБС» Суми, «Merry Land-КДЮСШ 8» Харків. Чемпіоном України та володарем Кубка України серед жіночих команд стала «ІМС-НУХТ».

У 2016 р. було обрано нового голову Комітету жіночого футзалу В. Жилу. Основними цілями роботи Комітету визначено співпраця з активістами, тобто прихильниками жіночого футзалу у регіонах, участь у чемпіонаті України серед команд Першої ліги та чемпіонатах України серед дівчат. У цей час у деяких регіонах України підвищився інтерес до жіночого футзалу. Зокрема, у Волинській області, де за ініціативи команди «Легіон» було проведено чемпіонат області з цього виду спорту. У цей період у дівочому футзалі, порівняно з минулими сезонами збільшилася кількість учасників. Змагання серед дівчат проводилися у трьох вікових категоріях: U-17 (дівчата 2000-2001 р. н.), U-15 (2002-2003 р. н.) та U-13 (2004-2005 р. н.). У Вищій лізі сезону 2016-2017 рр. взяло участь чотири команди: «ІМС-НУХТ» (Київ), «ПЗМС» (Полтава), «Злагода» (Дніпро), «Збірна Харківської області-Тесла» (Харків). Чемпіони України – «ІМС-НУХТ» (Київ) та вдруге поспіль «ІМС-НУХТ» здобув Кубок України. Столичний «АFC 5G» стає чемпіоном України серед команд Першої ліги [4; 5].

У сезон 2017–2018 рр. під егідою АФУ відбулися такі змагання серед дівочих команд: Чемпіонат України серед дівчат 2001–2002 р.н., Чемпіонат України серед дівчат 2003-2004 р.н., Чемпіонат України серед дівчат 2005–2006 р.н. Цього ж сезону у Вищій лізі стартували дев'ять команд: «ПЗМС» (Полтава), ДЮСШ «Багіра» (Лиман), «Тесла» (Харків), WFC «KHARKIV» – КДЮСШ-8 (Харків), «ІМС-НУХТ» (Київ), «Ладомир» (Володимир-Волинський), «Легіон» (Луцьк), «АFC 5G» (Київ) та «АFC NRG» (Київ). Киянки з «ІМС-НУХТ» здобули золото чемпіонату та здобув Кубок України. Переможцем Першої ліги стала команда «КДЮСШ-Олімп» (Славутич).

У 2018 році у м. Алмати (Казахстану) відбувся перший Чемпіонат Світу серед студентів жіночих команд. На груповому етапі «синьо-жовті» під керівництвом О. Шайтанова здобули чотири перемоги поспіль: над Польщею, Канадою, Росією та Ізраїлем, ставши переможцями групи «А». У півфіналі жіноча збірна України здолала Францію, після чого у фіналі поступилася Росії, ставши срібними призерами Чемпіонату Світу. Таким чином, жіноча студентська збірна України посіла друге місце [4].

У сезоні 2018–2019 рр. у Вищій лізі Чемпіонату України з футзалу серед жінок взяло участь сім команд: «ІМС-НУХТ» (Київ), «Збірна Харківської області-Тесла» (Харків), «Будстар-НПУ» (Київ), «ПЗМС»

(Полтава), «Ладомир» (Вол.-Волинський), «АFC 5G» (Київ), «Багіра-ДЮСШ» (Лиман). «ІMS-НУХТ» – чемпіон Вищої ліги серед жіночих команд-2019. КДЮСШ «Олімп-ІMS-2» – чемпіон Першої ліги серед жіночих команд. «Ладомир» – володар Кубка України серед жіночих команд.

У 2018 році УЄФА оголосив про заснування першого офіційного футзального турніру для жіночих збірних Євро-2019. У першому Чемпіонаті Європи з футзалу серед жінок взяли участь 23 збірні. 13 перших позицій рейтингу УЄФА для футзальних збірних пройшли без відбіркових матчів до основного раунду. Решта, десять команд, зіграли в попередньому раунді. Матчі основного раунду відбіркового етапу Чемпіонату Європи серед жінок у третій групі відбувалися в Україні. Суперниками жіночої збірної України з футзалу у кваліфікації Євро-2019 були команди Казахстану, Угорщини та Білорусі. Поєдинки відбувалися у вересні 2018р. в Черкасах у ПС «Будівельник». Збірна України під керівництвом О. Шайтанова здобула перше місце у групі і кваліфікувалася до фінальної частини. Фінальна стадія проводилася в форматі «Фіналу чотирьох». Зрештою, Україна посіла 4 місце на Чемпіонаті Європи.

У 2019 році в Італії відбувся міжнародний турнір «Montesilvano Futsal Cup-2019». Честь України на цьому турнірі представляла молодіжна дівоча збірна України (U-17) під керівництвом О. Шайтанова здобула золото [4].

Висновки. Нині, велика увага тренерів приділяється не лише жіночому футзалу, що проводиться серед дорослих, а й змаганням різних вікових груп. Також значним стимулом для занять футзалом та особистого розвитку молодих спортсменок є можливість потрапити до національної молодіжної збірної. Виділено такі вагомні історичні дати розвитку жіночого футзалу в Україні: перший турнір з жіночого футзалу було проведено у Чернівцях в 1993 році; у 2012 році жіноча збірна України з футзалу вперше взяла участь в неофіційному Чемпіонаті Світу, де стала п'ятою командою у світовому рейтингу; у 2018 році жіноча збірна України вийшла у фінал Чемпіонату Європи: Євро-2019 та посіла четверте місце; студентська збірна України в 2019 році взяла участь у міжнародному турнірі «Montesilvano Futsal Cup-2019 та здобула перемогу.

Список використаних джерел:

1. Шаповал Є. Ю. Формування рухових навичок дівчат 11-14 років засобами міні-футболу у дитячо-юнацьких спортивних школах: дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я) / Є. Ю. Шаповал. – Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х. – 2015. – 266 с.
2. Шаповал Е. Ю. Обоснование функций управления и регуляции физическими возможностями и техническим мастерством спортсменок в футзале: научный

журнал: Спортивные игры / Е. Ю. Шаповал, С. Н. Новик. – Харьковская государственная академия физической культуры, Харьков : 2018, №1 (7). – С. 71–81.

3. Офіційний сайт ЖФК «Біличанка». – Електронний ресурс – Режим доступу: http://belichanka.com/news/pishov_z_zhittja_zasnovnik_zhinochogo_futзалu_v_ukrajini.
4. Федерація футзалу України. – Електронний ресурс – Режим доступу: <http://futsal.com.ua/afu>.
5. Жіночий футзал (етапи розвитку). – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://wfu.at.ua/index/0-13>.

КАРАТЕ: ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ВІД БУДО ДО СПОРТУ

Лозовий А. Л.

Українська Академія Будо і Спортивних Єдиноборств

Сергієнко В. М.

Сумський державний університет

Постановка проблеми. В світі існує більш ніж 200 різних стилів, шкіл, систем і організацій карате, традиційних і сучасних, прикладних і спортивних. Подібне різноманіття породжує когнітивний дисонанс у розумінні реального стану та систематизації сучасного карате, формування єдиних термінів і визначень. У своїх характеристиках сучасного карате автори часто виходять із протилежних позицій, на які впливає їх прихильність до бойових мистецтв або спорту [1; 2; 5], що і визначає розв’язання досліджуваної проблеми.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні еволюції карате як виду спорту. Відповідно, були поставлені такі завдання: 1) виявлення принципових відмінностей між східними бойовими системами *Будзюцу* та спортивним карате; 2) аналіз етапів еволюції спортивного карате; 3) порівняння дисциплін спортивного карате, сформованих на різних етапах його еволюції.

Виклад основного матеріалу. Карате в сучасному вигляді сформувалося на початку ХХ століття на базі численних шкіл бойових мистецтв *Бугей* або по сучасному *Будзюцу* (з яп. *війське мистецтво*), що представляє сукупність добре збалансованих систем підготовки професійних воїнів, ефективність та надійність яких були успішно доведені на практиці в ході численних бойових зіткнень. Із появою вогнепальної зброї *Будзюцу* втрачає свою практичну значимість в якості засобу тотального знищення ворога, і продовжує еволюцію в напрямку *Будо* (з яп. *шлях воїна*) [2]. Як соціальне явище, *Будо* стає скоріше виховною системою, що базується на техніці *Будзюцу* та традиціях *Бусідо* (*кодекс честі воїна*), пріоритети цінностей в якій зміщені від суто прагматичних потреб у бік процесу власного розвитку людини за